

з гектара землі, зменшення собівартості одиниці продукції, підвищення продуктивності праці, рентабельність.

Середня ціна реалізації яблук у роки досліджень сорту 'Ренет Симиренко' була на рівні 11,5 грн за кілограм, а сорту 'Голден Делішес' 13,0 грн/кг. Максимальну вартість продукції незалежно від сорту мали дерева обрізані у фазу рожевого букету. Так, для сорту 'Ренет Симиренко' вартість продукції була на рівні 346,1 тис. грн, що на 42,1 тис. грн/га більше порівняно з традиційним строком обрізки, а для сорту 'Голден Делішес' ця різниця склала 46,8 тис. грн/га. Варто відмітити, що вирощування сорту 'Голден Делішес' забезпечує отримання вищої вартості продукції порівняно з сортом 'Ренет Симиренко'. Різниця була на рівні 85,25–90,65 тис. грн.

Основним показником економічної ефективності вирощування яблук є рентабельність сортів, чи агрозаходів які використовуються. Аналізуючи строки обрізки максимальну рентабельність забезпечили дерева, які обрізалися у фазу рожевого букету. Так, для сорту 'Ренет Симиренко' величина аналізованого показника була на рівні 284,6%,

а для сорту 'Голден Делішес' – 385,3%. Найнижчу рентабельність мали дерева, що обрізувалися у традиційні строки – на початку вегетації 238,6% для сорту 'Ренет Симиренко' та 333,3% для сорту 'Голден Делішес'. Дещо вищий рівень рентабельності зафіксовано, порівняно з контрольним строком, на деревах, що обрізалися восени після збору врожаю.

Отже, підбиваючи певні підсумки можна сказати, що застосування механізованого обрізування дерев яблуні у фазу рожевого букету забезпечує отримання максимального прибутку, незалежно від помологічного сорту, а отже і найвищу рентабельність виробництва яблук. Вирощування сорту 'Голден Делішес' є більш рентабельним, а отже даний сорт краще підходить для закладання інтенсивних насаджень яблуні.

Таким чином, у ґрунтово-кліматичних умовах лівобережного Лісостепу України доцільно застосувати контурний обрізчик фірми Gamma для обрізування інтенсивних насаджень яблуні у фазу рожевого букету, який забезпечує максимальну урожайність з одиниці площі, а також найбільший рівень прибутку і рентабельності.

УДК 631.15:551.5:631.526

Лещук Н. В., д. с.-г. н., с. н. с., заступник директора
Український інститут експертизи сортів рослин
E-mail: nadiya1511@ukr.net

ОЦІНКА ВПЛИВУ МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ УМОВ НА ФОРМУВАННЯ МОРФОБІОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК СОРТІВ РОСЛИН

Вплив метеорологічних умов на формування морфобіологічних характеристик сортів рослин стає актуальним для всіх суб'єктів господарювання різних форм власності. Особливо важливо його враховувати під час проведення науково-технічної експертизи сортів рослин з визначення критеріїв відмінності, однорідності та стабільності й показників придатності сортів до поширення на території України. Адже комплексна оцінка сорту, який з біологічного об'єкту трансформується в об'єкт інтелектуальної власності, має бути всебічно обґрунтована, статистично підтверджена і гарантувати споживачам його безпечний комерційний обіг у відповідних екоградієнтах вирощування. Нестійкі погодні умови: зміна вологих років посушливими, теплих зим – суворими, спричиняють значне варіювання результатів польової експертизи, яку проводять фахівці Українського інституту експертизи сортів рослин та його філій. Тому завдання наших досліджень полягає у вивченні сучасних джерел інформації щодо реакції сортів рослин у різних зонах вирощування за різних метеорологічних умов та їхній вплив на прояв морфологічних ознак і показників придатності до поширення.

Є підвищення ефективності та якості оцінювання результатів кваліфікаційної експертизи

сортів рослин на відмінність, однорідність та стабільність (ВОС-тест) залежно від впливу метеорологічних умов у відповідні фенологічні фази росту й розвитку рослин за формування морфобіологічних ознак і господарсько-цінних характеристик сортів рослин. Автоматизація процесів використання повного набору метеорологічних даних у взаємозв'язку з фенологічними фазами росту й розвитку відповідного сорту дозволить об'єктивніше ідентифікувати за морфологічним описом варіабельні ознаки та доповнити показники придатності до поширення важливими господарсько-цінними характеристиками з урахуванням індикованих метеорологічних показників екоградієнтів вирощування. Встановлені кореляційні плеяди взаємодії ознак та умов формування продуктивності рослин й урожайності товарної продукції і насіння сортів підтвердять достовірність результатів досліджень і повноту технологічно якісної інформації щодо сорту.

Аналіз та синтез, порівняльна оцінка, співставлення, математичне моделювання та статистика, інформаційний пошук і порівняльний аналіз з узагальненням міжнародного досвіду, джерелознавча база з елементами екстраполяції.

Розробленої системи будуть наукові підрозділи та філії УІЕСР, науково-дослідні установи, се-

лекціонери, заявники, представники, володільці патенту, власники сортів, експерти, агрономи-дослідники, заклади вищої освіти та суб'єкти господарювання різних форм власності.

Дослідження з вирішення окремих питань проблеми ведуться в Українському інституті експертизи сортів рослин (УІЕСР) впродовж 2020–2023 рр. Для цього дослідні поля філій УІЕСР обладнано цифровими метеорологічними станціями “*Meteotrek-RW 2.0*”. *Meteotrek* – прилад, призначений для акумулювання, аналізу і короткотривалого прогнозування метеорологічних даних навколишнього середовища. Також електронна метеостанція може передавати дані GPRS-каналом. Дані трансформуються в аналогові та цифрові сигнали, після чого направляються для опрацювання в головний блок з подальшим зберіганням на сервері. Для візуалізації та аналізу даних використовують спеціальні ПО. Виробнича здатність моделі: здатність до цілодобової автономної роботи. Модель працює у світлу пору доби від сонячної батареї, в темноту – від відновлювального генератора на 12 В з відповідними датчиками. Модульна конструкція дозволяє самостійно підбирати і розширювати функції та параметри.

Використання комплексного підходу, який поєднує аналіз прояву морфологічних ознак, прояву показників придатності сорту до поширення та метеорологічних умов в розрізі фенологічних фаз росту й розвитку відповідного сорту рослин, а також статистичне опрацювання даних на основі обраних моделей для визначених ботанічних таксонів забезпечує формування експертної джерелознавчої бази знань, яку можна буде викорис-

товувати під час аналізу результатів кваліфікаційної експертизи сортів рослин. Застосування та впровадження методичних рекомендацій з оцінки нових сортів у процесі кваліфікаційної експертизи на ВОС та ПСП підвищить якість отриманих результатів для підготовки пропозицій щодо державної реєстрації сорту та/або прав на нього.

Аналіз, систематика, структуризація технічних параметрів для розрахунку потенційної урожайності, екологічної пластичності та стабільності сортів рослин із врахуванням гідротермічного коефіцієнту умов вирощування дозволить отримати науково-технологічну інформацію щодо потенційної врожайності сортів, адаптивного потенціалу та екотипу сорту.

Застосування та удосконалення сучасних методів оцінювання сортів рослин є одним з найбільш актуальних завдань в системі кваліфікаційної експертизи в контексті програмування і прогнозування врожаю, потенційної врожайності, адаптивного потенціалу та екотипу сорту, його екологічної пластичності та адаптивності з врахуванням гідротермічного коефіцієнту умов середовища. Використання метеорологічних даних, деталізованих відповідно до фенологічних фаз росту й розвитку сорту, забезпечить підвищення об'єктивності експертизи та повноти науково-технологічної інформації щодо нового сорту рослин. Розроблені (вдосконалені) методики та методичні вказівки будуть слугувати для селекціонерів, заявників, представників, володільців патенту, власників сортів, експертів, агрономів-дослідників та суб'єктів господарювання різних форм власності.

УДК 001:[631.5+635.8+579.6+582.28+664.8]/.9

Лещук Н. В.¹, д. с.-г. н., старший науковий співробітник, заступник директора

Бандура І. І.², д. с.-г. н., доцент кафедри харчових технологій та готельно-ресторанної справи

Сидорчук А. І.¹, науковий співробітник

¹Український інститут експертизи сортів рослин

²Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

E-mail: alina8180@gmail.com

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ШТАМІВ ПЛОДОВИХ ТІЛ ЇСТІВНИХ ГРИБІВ РОДІВ *PLEUROTUS*, *CYCLOCYBE*, *FLAMMULINA* ТА *CALOCYBE*

Вирощування грибів – галузь сільського господарства, що займається культивуванням і переробкою штамів різних родів і видів їстівних грибів (печериця, глива, опеньки, шіітаке тощо), а також виробництвом посівного міцелію. Грибівництво поділяють на промислове (зокрема, культивування та переробка) й аматорське (збиральництво дикорослих грибів).

Стрімкий розвиток штучного вирощування грибів якісно та кількісно змінив ставлення споживачів до них як до делікатесу на повсякденне споживання та введення їх у споживчий кошик як елементу оздоровчого харчування й обумовив цікавість до екзотичного грибівництва, що лише

починає своє становлення. На сьогодні більше ніж 80% ринку грибів у Європі та Америці належить печериці, а інші види переважно представлені імпортованою сировиною та консервами. Складність інтродукції нових культиварів у промислове виробництво пов'язують з відсутністю адаптованих технологій вирощування та способів переробки тендітних плодових тіл, що швидко псується. Через труднощі збереження грибної сировини і відповідно низьку ефективність експорту виникає нагальна необхідність адаптації технологій культивування видів, що мають високий комерційний інтерес та лікарську цінність, до локальних умов. Питання розширення асортименту